

Skärpta lagkrav nödvändigt för en mer jämlik äldreomsorg

Äldre har rätt till ett värdigt och meningsfullt liv, livet ut. Med bra stöd från hemtjänsten kan vi leva självständiga, aktiva och friska liv länge. De som behöver måste kunna flytta till ett särskilt boende och där få ett tryggt omhändertagande och god vård.

Men äldreomsorgen lider sedan länge av en rad allvarliga brister och kvalitetskillnader över landet. Trots att detta är väl kartlagt tillåts problemen fortgå år efter år. En avgörande orsak är att regleringen av äldreomsorgen är för otydlig.

Vi ser ett stort behov av att skärpa och tydliggöra kraven på äldreomsorgen genom ny lagstiftning. Att regeringen valt att inte gå vidare med förslaget till en särskild äldreomsorgslag är därför olyckligt.

I första hand uppmanar vi regeringen att tänka om och göra verklighet av äldreomsorgslagen. Utredningen om en särskild äldreomsorgslag har presenterat en rad förslag som är nödvändiga för god vård och omsorg i hela landet. I andra hand menar vi att utredningens förslag behöver föras in i den nya socialtjänstlagen som regeringen arbetar med.

Oacceptabla skillnader och långvariga brister i bemanningen

Statistik, analyser och granskningar har under lång tid visat att det är bostadsorten som avgör vilken omsorg äldre får. Det måste åtgärdas omgående.

Personalen är central inom äldreomsorgen. Ändå lider sektorn av ständig underbemanning. Fyra av tio i omsorgspersonalen anser att bemanningen sällan eller aldrig är tillräcklig, enligt en enkät bland Kommunals medlemmar.

En stor del av personalen är timanställd, vilket påverkar möjligheterna att få omsorg av personal du känner igen och är trygg med. I genomsnitt får en person med hemtjänst besök av 16 olika hemtjänstanställda under två veckor.

Andelen omsorgspersonal med lämplig utbildning har minskat stadigt de senaste tio åren, enligt Socialstyrelsen. Från 86 procent på vardagar år 2013 till 76 procent år 2020. Ytterligare ett exempel är hur tillgången till legitimerad vårdpersonal varierar. Andelen äldre på särskilt boende som upplever att det är ganska eller mycket lätt att få träffa en sjuksköterska vid behov varierar från 19 procent i en kommun till 95 procent i en annan. Möjligheterna att ge en god, trygg och säker omsorg påverkas också av chefernas situation, där många i dag ansvarar för mellan 40 och 50 anställda.

Tydligare krav behövs

En avgörande orsak till de återkommande problemen är att dagens reglering av äldreomsorgen är otillräcklig. Det saknas i dag tydlighet om vilka grundläggande krav som äldreomsorgen ska utgå från. Därför anser SKPF Pensionärerna att lagkraven på äldreomsorgen måste skärpas.

Vi står nu dessutom inför utmaningar som gör att skärpta lagkrav brådskar. Många kommuner befinner sig i ett särskilt ansträngt ekonomiskt läge och då är det de delar av kommunens åtaganden som är tydligt lagreglerade som får företräde. Kommuner skär ner på allt det som inte är absolut nödvändigt för att hålla sig inom lagens ramar. Ett exempel är dalakommunen Säter där oron över att behöva dö ensam sprider sig bland äldre eftersom kommunen dragit ner på personal som vakar i livets slutskede.

Därför är äldreomsorgslagens förslag på skarpa och tydliga krav så viktiga: att det ska finnas tillräckligt med personal, att det ska vara möjligt att få en medicinsk bedömning av läkare och

sjuksköterska dygnet runt, att cheferna ska få rätt förutsättningar och att de som bor på särskilt boende ska kunna få en fast omsorgskontakt.

Utöver det vill vi att det slås fast i lag att omsorgen ska ge äldre goda levnadsförhållanden, inte bara en ”skälig levnadsnivå” som det står i dag. Vi vill bland annat också ha riktlinjer för hur många den som har hemtjänst ska behöva möta, och krav på att äldreomsorgens kvalitet regelbundet ska granskas av de kommunala pensionärsråden.

Vi menar att de här kraven bäst tydliggörs i en särskild äldreomsorgslag, utöver den socialtjänstlag som gäller i dag. Men om regeringen står fast vid att det inte blir någon särskild lag måste de skärpta kraven in i den nya socialtjänstlagen. Det är avgörande för att alla äldre ska kunna få god vård och omsorg – oavsett var vi bor.

Liza di Paolo-Sandberg, förbundsordförande SKPF Pensionärerna